

UDK 821.112.2.09"19/20"(049.3)

DOI: 10.19090/gff.v50i1.2587

orcid.org/0000-0001-5510-0701

Приказ

ЗАТАШКАНА КОЛОНИЈАЛНА ПРОШЛОСТ НЕМАЧКОГ ЦАРСТВА*

(Наташа Ракић, *Намибија: сећање на колонијалну прошлост у савременом немачком роману*, Крагујевац: ФИЛУМ 2024, стр. 288)

Постколонијалне студије развиле су се крајем двадесетог века, произашавши из промишљања француске Фукоове (Michel Foucault, 1926–1984) филозофске школе о питањима дискурса и моћи, с једне стране, и Деридине (Jacques Derrida, 1930–2004) деконструкције структуралистичких бинарних опозиција, с друге стране. О реалном искуству из перспективе потлачених писао је још теоретичар Франц Фанон (Frantz Fanon, 1925–1961), претеча и узор за главне представнике постколонијалних студија, палестинско-америчког професора компаративне књижевности Едварда Саида (Edward Said, 1935–2003), индијске теоретичарке Гајатри Чакраворти Спивак (Gayatri Chakravorty Spivak, 1942), која је преводила Дерида, и Хоми К. Бабе (Homi K. Bhabha, 1949), с којим се повезују концепти хибридности, мимикрије и трећег простора. Циљ и мисија постколонијалних студија јесте да се превазиђе дубоко укореењени дуализам и супротстављеност Истока и Запада, Севера и Југа, као и пратеће предрасуде, стереотипи и проблематичан однос према Другом и Страном, који доприносе подељености, неповерењу и неједнакости међу људима. Постколонијалне студије су врло брзо преузете у филологију, односно науку о језику, науку и књижевности, као и интердисциплинарне области попут науке о култури (културологија) и науке о превођењу (транслатологија). У оквиру постколонијалних истраживања скреће се пажња на (зло)употребу језика и књижевности, као и на манипулацију медија која се огледа у избору и садржини референтних текстова. Тако, на пример, у области колонијалног превођења често ни није реч о превођењу, већ о манипулацији, чак и фалсификовању оригинала с намером да се оправда насиље над

колонизованима.

Будући да су Енглеска и Француска представљале највеће колонијалне силе којима су се касније придружиле Шпанија и Португал, постколонијалне студије су нарочито присутне у англистици и романистици, док су у германистици, с обзиром на малобројне успехе Немачког царства у колонизацији, остале у одређеној мери скрајнуте. Међутим, у новије време почиње да се више говори о немачкој колонијалној прошлости и појављују се назнаке постколонијалних студија и у проучавању немачког језика, књижевности и културе. Као инострана или интеркултурна германистика, германистика у Србији се до сада тек спорадично бавила тим питањем, тако да монографија др Наташе Ракић представља прву озбиљну и детаљну студију на ову тему, што је чини изузетно значајним доприносом проучавању немачке књижевности и културе у Србији.

Монографија *Намибија: сећање на колонијалну прошлост у савременом немачком роману* садржи 288 страна и једну фотографију која приказује споменик у Виндхуку (Намибија), подигнут у знак сећања на жртве геноцида у овој афричкој земљи. Текст је распоређен у десет поглавља, почев од Увода у којем се излажу проблематика, циљ и структура монографије. Потом следи поглавље „Изазови (пост)колонијалних студија“ у којем се излажу развој и перспективе германистичких (пост)колонијалних студија, као и (пост)колонијална корелација између Немачке и Намибије, која је мало позната широј јавности. Како се истиче у сегменту „Африка у немачком (пост)колонијалном дискурсу“, у свести Немаца су се истовремено неговале идеје о њиховој улози спасиоца и освајача наспрам становништва које је на крају ипак требало истребити ради сопствене потребе за простором. Водећи се том намером, Немци уопште нису имали – нити су покушавали да стекну – јасну и реалну слику о Африци и Африканцима, што се нарочито огледа и у њиховом литерарном стваралаштву (поглавље „Немачко-намибијски рат у немачкој (пост)колонијалној књижевности“), као и у поступцима према афричким племенима (поглавље „Колонијална политика немачке империје – пример Намибије“). Из тог разлога је и дуго трајало суочавање са колонијалним злочинима, којих из перспективе великог броја Немаца није ни било.

Као ретке и изузетно занимљиве примере (пост)колонијалног дискурса у новијој немачкој књижевности, др Наташа Ракић представља три текста, непозната српским читаоцима. У поглављу „Уве Тим – етнографски поглед на немачку прошлост“ ауторка анализира пример (пост)колонијалног

романа написаног из перспективе Европљанина, истакнутог немачког писца, Уве Тима (Uwe Timm, 1940). Иако је роман *Моренга* (1978) његово мање познато дело, представља вредан и редак допринос немачкој постколонијалној књижевности. У сегменту „Гизелхер В. Хофман – хроничар намибијске пустиње“ др Ракић представља намибијског аутора немачког порекла који је живео и у Намибији и у Европи, но због свог хибридног идентитета није прихваћен ни као немачки нити као намибијски писац. Његов роман *Tixe vampe (Die schweigenden Feuer)*, 1994) тешко може да се одреди као (пост)колонијални, будући да је тежиште на исписивању историје народа Хереро све до њиховог коначног истребљења. У поглављу „Герхард Зајфрид – савремени писац колонијалних романа“ дат је осврт на поразну чињеницу да колонијални дискурс и колонијална књижевност нису (само) део немачке прошлости, већ и садашњости, будући да је Зајфридов колонијални роман *Хереро* објављен у 21. веку (2003). Како се истиче у Закључку, заправо је само Тимов роман пример постколонијалне немачке књижевности. Након резимеа анализе сва три дела, износе се перспективе германистичких (пост)колонијалних студија у светлу односа између Немачке и Намибије, који је био и остао проблематичан. На крају монографије се налази списак литературе који обухвата референце новијег датума на немачком, енглеском и српском језику, што сведочи о актуелности коришћеног материјала, као и озбиљном приступу расветљавању изузетно значајне теме из различитих перспектива. Саставни део текста произашлог из вишегодишњег истраживања за потребе докторске дисертације чине и Садржај и Белешка о ауторки.

Монографија представља изузетно значајан и иновативан допринос савременој српској германистици, будући да уводи непозната књижевна дела у српску (страну) филологију, као и један маргинализован приступ у проучавању немачке културе и књижевности који је нарочито актуелан у време политичких и географских превирања и сталних миграција. У глобализованом друштву савременог света прикривена историја, непризната одговорност и кривица представљају препреку за интеркултурну комуникацију и интеркултурне односе засноване на међусобном разумевању и поштовању. Из тог разлога нам је потребно више студија као што је ова.

На крају, књигу *Намибија: сећање на колонијалну прошлост у савременом немачком роману* ауторке др Наташе Ракић препоручујем пажњи не само филолога, већ и проучавалаца других области у оквиру друштвено-хуманистичких наука, као и сваком читаоцу кога занима једно од најмрачнијих поглавља у мрачној историји западне цивилизације и њеног

односа према „црном“ континенту. Чак и овај назив представља пројекцију сопствене таме на Другога, једну од бројних проблематичних одлика колонијалног дискурса, чврсто укорененог у вишевековном евроцентризму.

Николина Н. Зобеница*

* nikolina@ff.uns.ac.rs